

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Videm, Via G. Mazzini št. 10/1.
Tel. 33-46 — Poštni predel (Cassa postale) Videm 186. —
Poštni čekovni račun (Conto corr. post.): Videm, št. 24/7418.

MATAJUR

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

Leto VI. — Štev. 21 (122)

UDINE, 1. - 15. DECEMBRA 1955

O našem značaju

Vsek narod, celo vsaka dolina ali gorska kotlina ima svoj poseben značaj. Take poteze, ki so lastne kakšnemu narodu ali narodni skupini, so karakteristične in jih sosedni narod navadno nima. Po navadi snuje posebnosti narodovega ali ljudskega značaja deloma svet in okolje v katerem živimo, deloma so pa te navade, šege in posebnosti podedovanja od prednikov.

Zato je psihološka študija o narodovem značaju ali proučevanje, kakšni smo v naši duševnosti, zelo koristna. Pokaže nam v jasni sliki, kakšne so bile borce in trpljenje v preteklosti rodu in naroda, pa tudi kakšna je bila in je zemlja, ki nas rodil in redi ter nas naredi tak, kot smo bili ali smo še. Znani grški modrijan je izrekel globoko misel: »Spoznaj samega sebe!« Že za poedinca velja prvo pravilo, da će zna, kakšen je, bo vedel, kako vztrajati v dobrem ali seogniti temu, kar bi mu škodilo. Koliko bolj važno je tako spoznanje za večjo skupnost ali za ves narod! Zato bo le v korist, če se malo pogledamo v ogledalo in se tudi mi vprašamo, kateri sokovi v značaju našega rodu so živiljenjsko močni; kajti tudi Beneški Slovenci imamo svoje posebne lastnosti.

Te so pa kot pri vsakem človeku dobre in slabe. Tudi naroda ni, ki bi se bleščal od samih vrhov ali da bi nasprotno ne našli na njem niti trohice dobrega. Zadnjih smo brali, kako so pošteni italijanski pisatelji, med temi tudi Blanchini, Pisali, kakšni so beneški Slovenci. Ta znanstvenik, ki je kot bližnji sosed moral dobro poznati naše ljudi pred pol stoletjem, podarja nih — dobre lastnosti. Osvetjuje predvsem lepo patriarhalno živiljenje naših prednikov, kakšna spoštljivost sirov do staršev je tedaj bila v navadi. Slovenska beneška hiša je vsakomur na stežaj odprta, slovensko gostoljubje je še prav tako sveto kot nekoč.

ko je gost veljal za sveto osebo. Dalje bemo v knjigi »La Slavia« o okritosrosti našega ljudstva, ki ne more trpeti dvoličneže ali »uomo doppio«; zato je tudi statistika zločinov po beneško-slovenskih vashch majhna.

Tako o dobrilih lastnostih. Poglejmo pa sedaj prav odkritosrčno in moško tudi drugi obraz našega narodnega značaja, kot je nekoč bil — in je morda še!

Ena največjih napak po naših gorah so bili v nekdanjih časih preprički. Nasprotnovanja se nekoč niso toliko vžigala v družinah samih ali med pojedinci, a tem bolj med dvema sosednjima hišama ali med dvemi sosednjimi vasmi. Strastna sovraštva so se vzbujala za ped zemlje ali za premikanje mejnikov med njivami, morda tudi za prehod po kaki stezi. V takem slučaju je nastalo pravdarstvo in tožarjenje. »Za vsak nič so tekeli vščanik, se bere v že omenjeni knjigi, »na sodnijo v Cedad ali na tribunal v Videm.« Godilo se je tako, da so pravdarji trpeli lakota z družino vred, da so le mogli plačati odvetnika in »karte bolate.« Svoj prav in jus so hoteli imeti na vsak način, tudi za ceno premoženja.

Tako je bilo nekoč. Marsikje je žal tudi še danes. V lastno obrambo pa moramo zapisati, da so nam to potezo prepričljivosti in pravdarstva skovalne posebne razmire. Vedno nam je bila in nam je pravica zelo skopo in tenko rezana. Zato smo se upirali in jo iskali, ker smo bili zatirani!

Je pa tudi neka druga, pozitivna pravina, katera je vzrok te slabe naše poteze značaja. Odkril jo je največji poznavalec narodne samokritike beneških Slovencev — Trinko sam. On globokoumno trdi, da pravdarska slabost med nami ne izvira toliko iz moralne pokvarjenosti, kakor pa iz dejstva, da si je naš ded lahko iskal pravice pri domačih sodiščih in oblasteh kot so bile starodavne »banke«,

landarska, mersinska in druge. Ta lahka in zastonjska oblika iskanja pravice je pustila globoko sled v našem duševnem značaju. Resnično, kadar se mi zavemo, da se nam godi krivica, nam zavre kri in terjamo pravico tudi za ceno borbe in krvi. Prepir med nami samimi bo pa moral izginuti enkrat za vse!

Taki medsebojni prepriči izvirajo despotizem iz osebnih ambicij ali stremustva. Včasih je šlo za to, kdo postane »kralj ljer« ali občinski mož. Vzbujalo je osebno strankarstvo. Dogajalo se je, da morda še, da ni zmagal kdor je pošten in zmožen, ampak oni, ki je imel politično besedo in več prijateljev, zmagal je pristašev. Da so se razpivali prepričani v sovraštva in strankarstva, ki so po vseh vaseh ljudi cepila in rušila en odpor in pošteno občinsko upravo.

In še na eno »slabost« hočem počasno nadaljevanje na 2. stranici

Ustavno sodišče

Predsednik republike Gronchi je imenoval pet ustavnih sodnikov in tako ustavno sodišče s tem izpopolnil z vsemi 15 članiki.

Ustavni sodniki so naslednji:

Sodniki, ki so jih izvolili predstavniki sodstva: Dr. Ernesto Battaglini, dr. Giuseppe Lampis, dr. Francesco Pantaleo Gabrieli, dr. Antonino Papaldo, dr. Mario Cosatti.

Sodniki, izvoljeni v parlamentu:

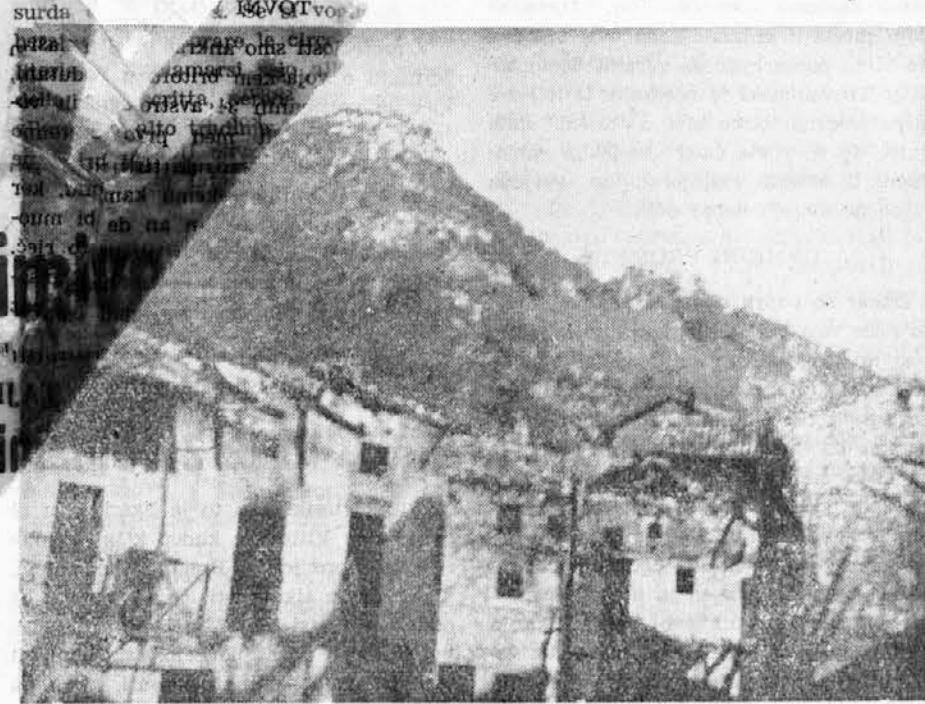
Poslanec Gaspare Ambrosini, prof. Mario Bracci, poslanec Giuseppe Cappi, prof. Giovanni Cassandro, prof. Nicola Jaeger.

Sodniki, ki jih je imenoval predsednik republike:

Senator Enrico De Nicola, dr. Gaetano Azzariti, prof. Giuseppe Capograssi, poslanec Giuseppe Castelli Avojo, prof. Tommaso Perassi.

Ustavno sodišče je najvišji sodni organ republike in lahko obtoži tudi predsednika republike in ministre. Mandat ustavnega sodnika traja dvanajst let.

**Kje smo se uprli nacifašizmu
Sloveni požigali domove in ubijali naše ljudi**

Taka je ostala vas Subid v občini Ahren potem ko so jo nacisti in fašisti požgali.

Zgorajna slika je le eden izmed mnogih primerov požigov, ropov in umorov, ki imajo na svoji črni vesti Mussolini in Hitler, fašisti in nacisti. Na stotine požganih domov po Beneški Sloveniji priča, kako strašna je bila kalvarija našega ljudstva v grozih letih 1941-45. Odgovorni ljudje za vse te zločine pa še žive, se že postavljajo kot zagovorniki pravice, ko bi morali že davno viseti s svojimi gospodarjem vred!

Naše ljudi pa, ki so branili svoje družine in domove pred zločinci, naše borce pa tirajo pred sodnike! Cel venec padlih za svobodo in demokradijo jih je spodbaj naštethi iz Beneške Slovenije, ki niso morili in požigali, ampak so jih fašisti in nacisti pobijali, ker so se uprli krivici tudi za deno lastnega živiljenja.

Slike požganih naših domov, imena padlih in živih boriteljev za svobodo so krvav pečat na listino naše pravde!

NAŠI PADLI ZA SVOBODO

OBČINA REZIJA:

CHINESE Anton od Alojza, učitelj v Osojanah, letnik 1913, služil v Bataljonu Garibaldi, ujet od fašistov v Povolettu in odpeljan v videmsko zaporo, kjer so ga po večmesecnem mučenju ustrelili skupno z drugimi 10 partizani dne 11.2.1944.

DI LENARDO Jožef od Alojza, letnik 1929, iz Osojan, služil v Rezijanskem Bataljonu, ujet in ustreljen od Nemcev dne 23.12.1944.

DI LENARDO Aldo od Jožefa, letnik 1916, služil v Brigadi Garibaldi, padel v boju proti fašistom v Povolettu dne 6.9.1944.

NEGRO Anton od Antona iz Stolbice, letnik 1923, služil v Rezijanskem Bataljonu, padel v boju z Nemci dne 14.1.1945.

KOS Jožef od Onorata iz Njive, letnik 1910, služil v Rezijanskem Bataljonu, ujet od Nemcev in odpeljan v Nemčijo dne 14.1.1945, pogrešan.

LETIČ Odorik pok. Odorika iz Stolbice, letnik 1923, služil v Rezijanskem Bataljonu, ujet od Nemcev in odpeljan v Nemčijo dne 19.8.1944.

COLLINO Alfred od Vita, iz Tera, letnik 1924, služil v Briško-beneškem odredu, ujet od Nemcev in ustreljen meseca avgusta 1944 v Terski dolini.

TONCHIA Anton pok. Oliva, služil v Briško-beneškem odredu, letnik 1924, ujet od Nemcev in ustreljen dne 19.3.1945.

MORO Julij od Ivana iz Njivice, letnik 1922, služil v Divizijski Garibaldi Natisone, padel v boju z Nemci meseca decembra 1944 na Kobariščem.

OBČINA SV. PETER SLOVENOV:

MANIČ Ivan, letnik 1916, služil v Briško-beneškem odredu, ujet od nacifašistov in ustreljen v Sv. Peteru Slovenov dne 9.4.1945.

KVARINA Dante od Antona, letnik 1921, služil v Briško-beneškem odredu, ujet od Nemcev in ustreljen v Cedadu dne 12.10.1943.

BLASUTTO Evaristo od Petra, iz Viskorše, letnik 1926, služil v Bataljonu Garibaldi, aretiran od fašistov dne 26.12.1943 in obešen z dvema drugima partizanoma dne 28.2.1944.

CERNO Alojz pok. Rudolfa iz Viskorše, letnik 1922, služil v Beneškem Bataljonu in pozneje v Bataljonu Garibaldi. Aretiran od Nemcev in obešen v Premariaccu dne 1.5.1944.

BLASUTTO Alojz od Virgilija, iz Viskorše, letnik 1925, služil v Bataljonu Garibaldi, ujet od Nemcev v Zavrlu dne 29.9.1944 in isti dan ustreljen.

STURMA Gino od Cezarja iz Platišča, letnik 1922, služil v Beneškem Bataljonu, ujet in ustreljen od SS-evcev v Tlpani dne 13.12.1943.

NAROČNINA:

Za Italijo: polletna 300 lir — letna 500 lir — Za inozemstvo: polletna 600 lir — letna 1000 lir — Oglasni po dogovoru. Posamezna številka 25 lir

Izhaja vsakih 15 dni

Il processo ai partigiani della Val Natisone

In recenti polemiche riguardanti i rapporti italo-iugoslavi è stato più volte citato un quotidiano di Udine, »Il Messaggero Veneto«, che è notorio portavoce del famigerato Cocceani, gerarca fascista e repubblichino, elevato dai nazisti alla carica di prefetto di Trieste quando, dopo l'8 settembre, la Venezia Giulia ed il Friuli vennero annessi al Reich Hitleriano col nome di Kuestenland. E' abbastanza naturale che il giornale di un tal personaggio si sia da tempo specializzato nella campagna antislava, con la speranza che l'odio ben attizzato possa ad un certo momento accendere la fiamma della vendetta e far scorrere altro sangue sulle nostre tormentate frontiere. Ciò che resta nel fascismo può infatti trarre alimento solo dall'esasperazione del nazionalismo e dalla cieca esaltazione sciovinistica. Gli speciosi argomenti del »Messaggero Veneto« e il tono della sua campagna sono sintomi che non possono essere ignorati in questa Italia disorientata e contraddittoria, della quale irrigurghi nazionalisti rappresentano la progressiva involuzione reazionaria.

Scrive dunque »Il Messaggero Veneto« a proposito dell'incriminazione di 57 partigiani di una formazione alla quale è stato dato oggi il nome di »Beneska Ceta« e che in realtà si chiamava »Battaglione della Val Natisone e del Collio«: »Sono 57 cittadini italiani che hanno operato con le armi contro la loro stessa Patria, per strappare all'Italia le terre del clividaese che sono terre italiane. Si tratta di gente friulana che ha tradito il Friuli, di gente italiana che ha tradito l'Italia, di cittadini italiani che hanno tradito la loro Patria... Essi non finiranno nemmeno in prigione perché nell'assoluta maggioranza i gregari e tutti i capi e tutti i maggiori responsabili dei misfatti commessi sono da anni in

Jugoslavia a mangiarsi il pane del tradimento... L'unica pena che sconteranno sarà il rimorso del tradimento compiuto — se di rimorso sono ancora capaci — e la nostalgia del Friuli che non rivedranno mai più».

Questi agli argomenti del »Messaggero Veneto«, di fronte ai quali è necessaria qualche precisazione. Nella Valle del Natisone, annessa nel 1866 all'Italia insieme al Veneto, si parla da secoli un dialetto sloveno e gli abitanti della Valle hanno piena coscienza della loro appartenenza etnica; erano queste le terre dette della »Beneska slava«, cioè del Veneto slavo. Allorché nel 1944-45 si verificaroni i fatti che hanno dato luogo all'incriminazione dei 57 partigiani, l'Italia era in pezzi: il Regno del Sud, schierato a fianco degli Alleati, mobilitava le proprie forze nel Corpo Italiano di Liberazione e incitava gli italiani del Nord a prendere le armi contro i nazisti e i fašisti; la Sedicente Repubblica Sociale riaffermava invece la propria fedeltà all'alleato tedesco e imperversava nell'Italia settentrionale con le brigate nere e con i battaglioni di Graziani, mentre i nazisti approfittavano dello sfacelo per annettersi l'Alto Adige, il Trentino, la Venezia Giulia e il Friuli.

Sulle onde dell'ettere giungevano intanto agli italiani e agli sloveni gli appelli e gli incitamenti delle radio alleate, che non facevano mistero del loro proposito di attuare, a guerra vinta, una radicale revisione delle frontiere orientali italiane. Degli Alleati facevano parte — checchè ne pensi oggi il »Messaggero Veneto« — anche l'URSS e la Jugoslavia: quella Jugoslavia che l'Italia fascista aveva ignobilmente aggredito, annettendo l'intera Slovenia al traballante impero di Vittorio Emanuele III e infliggendo al Duca di Spoleto l'umiliazione di essere proclamato, per burla e sulla

(Continuazione in 3. pagina)

SOVODNJE

OBUPU ZAVOJ UBUOSTVA

U čedadski špitau so pejal u zlo rešnem stanju 55 ljetnega Petričiča Ivana iz Trčmuna. Mož si je iz obupa nad slabim živjenjem prerjezu z britvijo trebuš. Petričič je odšel od duoma ne da bi povjeduo kam an ker se dva dni ni varnū so ga začeli iskat po usej okoulici. Ušafala ga je njegova žena na njekem trauniku, ko je bio skoraj izkravljjen. Usedno pa mjeridi upajo, de mu bojo rešil živjenje.

GRADNJA NOVE SUOLE
U ČEPLATIŠČU

Za gradnjo nove šuole u Čeplatišču je ministrstvo za javna djela dodelilo našemu kamunu 2,800.000.— lir. Djela se bojo začela u kratkem času. Prú bi bluo, de bi se poskarbjezo zgraditi šuolo tudi u Trčmunu, ki je njemajmo. U teli vasi se muorajo otroci učit u tajni slabijati, de ne djela časti šuolskim oblastem. U tajnih razmjerah se sevjeta otroci ne morejo dobro učit.

OBMEJNI PROMET

Odkar so odprli obmejni blok u Polavi so naše vasi buj vesele, ker ljudje hodijo sem an tja čez kunfin. Do sadá nje bloše tarkaj prometa, ker imajo ljudje še po puojih dosti djela, a na zimo, posebno kar bo zapadu snjeh, se troštamo, de bo dosti smučarjev šlo na Livek, ki je zlo znani kraj po dobrih smučarskih terenih. Pretekla ljeta so se smučarji iz Čedadu an Nadiške doline hodili smučat na Matajur, ker je bla edina dobra točka, a je bluo zlo težku zavoju pomanjkanja cestje an zavoju oddaljenosti. U Livek vodi dobra avtomobilска cesta an tam imajo tud prenočišča an restavracije lepu urejene. Dobro bi bluo, de bi tud kajšen domaćin postavu u Čeplatiščah kajšen hotel an restavracijo, ker po tej poti bojo hodili izletniki tud iz Trsta an Gorice, ker čez Kobarid ne morejo iti na Livek kamponi an autobusi, ker je tam cesta preved strma.

Kamunske oblasti bi muorale od sada naprej daržat buj u redu cesto, ki vodi

skozi našo dolino, ker bo pozimi vino parhajalo h nam studotine ljudi, ki so an automobile usako nedejo.

SV. LENART SLOVENIA
IZKOP 34 TRUPEL AVSTRO-OGRSKIH VOJAKOV. FOTOH V PRVI TOVNI VOJNI

V preteklosti smo parkrat pisali u našem žornalju o vojaškem britofu u Podutani, kjer je pokopan na avstro-ogrskih vojakov, ki so padli med prvo svetovno vojno. Povjedili smo, da je britof ne dzela časti Šentlenarskega područja, ki je zapuščen an razdejan, amedebi, obziale oblasti poskarbjet za uradno točko. Oblasti nješo ostale gluhe na nase pisanje, glib pretekl tjdani so dali nikoč.

1942

1943

1944

1945

1946

1947

1948

1949

1950

1951

1952

1953

1954

1955

1956

1957

1958

1959

1960

1961

1962

1963

1964

1965

1966

1967

1968

1969

1970

1971

1972

1973

1974

1975

1976

1977

1978

1979

1980

1981

1982

1983

1984

1985

1986

1987

1988

1989

1990

1991

1992

1993

1994

1995

1996

1997

1998

1999

2000

2001

2002

2003

2004

2005

2006

2007

2008

2009

2010

2011

2012

2013

2014

2015

2016

2017

2018

2019

2020

2021

2022

2023

2024

2025

2026

2027

2028

2029

2030

2031

2032

2033

2034

2035

2036

2037

2038

2039

2040

2041

2042

2043

2044

2045

2046

2047

2048

2049

2050

2051

2052

2053

2054

2055

2056

2057

2058

2059

2060

2061

2062

2063

2064

2065

2066

2067

2068

2069

2070

2071

2072

2073

2074

2075

2076

2077

2078

2079

2080

2081

2082

2083

2084

2085

2086

2087

2088

2089

2090

2091

2092

2093

2094

2095

2096

2097

2098

2099

20100

20101

Ob 155. letnici Prešernovega rojstva

Il processo ai partigiani della Val Natisone

(Continuazione dalla 1. pagina)

Pred 155 leti se je rodil Slovencem narodni genij. Iz preproste kmečke hiše v Vrbi ob Blejskem jezeru je izšel poet, ki nam je razkril vso bogato lepoto našega jezika in ga usposobil za izražanje najglobljih in najplemenitejših čustev. Povisal je naš besed v umetniško oblikovalno sredstvo in nam ustvaril slovenski umetniški jezik. Obogatil je naš kulturni zaklad z literarnimi umetninami, ki v slovenskem slovstvu do danes nimajo primere. S svojo brezprimerno ustvarjalno silo je dvignil naš tedaj kulturno še zaostali narod med vse druge kulturne narode sveta. Od vseh duševnih velikanov, kar jih je živel slovenskemu narodu, zavzema v naši literaturi prvo mesto. Kot enakovreden pa se uvršča med velikane svetovne literature; v eni sapi ga lahko imenujemo zo Goethejem, Puškinom, Shakespearom in drugimi kulturnimi prvaki.

Svojo srednjo šolo je dovršil Prešeren v Ljubljani. Nato je študiral pravne vede na Dunaju, kjer je bil tudi proglašen za doktorja prava. Udejstvoval se je v različnih pravnih službah v Ljubljani in Kranju, dokler se ni odločil za odvetništvo, ki mu je postal živiljenjski poklic.

Njegovo bivanje na Dunaju ga je seznanilo s tamkajšnjim življenjem in razmerami, ki so zapustili v njem globok in trajen vtis. Že v zgodnji mladosti je spoznal vso grozno zabolodo v katero je zašlo človeštvo in vse one trhle temelje človeške družbe, ki so se rušili, da jo pokopljajo pod seboj, to družbo, ki ni bila vredna obstanka.

To zgodnjino spoznanje gnušnega človeškega napuha in samoljuba je vsekalo Prešernu globoke rane, ki mu niso zacementile vse življenje. Silna razočaranja njegovih mladih let so tudi usmerila njegovo delo in mu vttisnila svoj trpkci pečat. Še v poznej letih se jih je spominjal in jim dal izraza v svoji pesmi »Slovo od mladosti«, v kateri bridko zdihuje po temni zarji svoje nevesele živiljenjske pomlad. Podobne misli je tudi izpovedal v svojem sonetu »O Vrba, srečna draga vas domača«. Kakor je naslov te tožne pesmi, tako vzklikne v svoji nesreči in obžaluje, da je nekaj zapustil srečna pobočja svojih domačih krajev in se podal v življenje, ki ga je obdarilo le z bridkim spoznanjem, da je zgubil skoraj vero v samega sebe, kar izpričuje grozna, čeprav veličastna vsebina njegovega soneta iz vrste »Sonetje nesreč«:

*Prijava smrt! Predolgo se ne mudi:
»ti ključ, ti vrata, ti si srečna cesta,
ki pelje nas iz bolečin mesta
tje, kjer trohljivost vse verige zgrudi.«*

Silno je prizadela Prešerna njegova nesrečna ljubezen do lepe in bogate Julije Primiceve. Toda Prešernova pesem, čeprav je v veliki meri posvečena tej njegovi brezmejni, toda nikdar izpolnjeni ljubezni, ni samo pesem ljubljenemu dekletu. Ta pesem mu je postala posoda, v katera je izlival svoja najglobljia čustva, ki jih je gojil do svojega ljubljenega naroda, ki ga je videl v bedi in ponizjanju. Objel ga je z vso toploto svoje milje pesmi in mu postavljal z umetnostjo svoje besede nemirljive spomenike, ki ga bodo bodrili k ponosu in samozavesti vse bodoče dni.

Videl je »na tleh slovenstva stebre stare, svoj narod, razcepljen v brezumnih razprtijah, ki so omogočili sovražnikom zavladati nad Slovenci in njihovo deželo. Videl je pred seboj nezaveden narod, ki si ni bil v svesti svoje moći in je bolj od svojega naravnega bogastva čistal tuje, ki so mu ga vsiljevali. Silno je zabojele Prešerna to spoznanje in ga navdalo z veliko žalostjo, ki jo je izdal tudi v svojem »Sonetem vencu«:

*»Skeleč misli, da Slovenec mile
ne ljubi matere, vanj upajoče,
da tebe zame vneti ni mogoče,
z bridkostjo so srce mi napolnila.«*

Hkrati pa je vzkipelo v njegovem srcu neizmerno hrepenejo po sreči, ki je še nikdar ni bil deležen naš slovenski narod. V tem silnem hrepenuju je želel postati svojemu narodu slovenski Orfej, da bi vzbudil svoje rojake iz spanja in jim vžgal ljubezen do svojega rodu.

*»Da bi nam srca vnel za čast dežele,
med nami potolažil razprtje
in spet zedinil rod Slovenščine cele!«*

Tako poje v svojem »Sonetem vencu«, s katerim je ustvaril slovenskemu narodu

najlepšo in najglobljo pesniško umetnino. Samo Prešeren je lahko tako zajel v svojem duhu tako veličastne pesmi.

Z iskreno dušo je veroval v srečnejšo prihodnost svojega naroda, v daljni zariji bodočih dni pa je videl rasti iz ruševin starega sveta novo, upapolno življene, ki je bilo človeka in življenja vredno. Iz močvirja na sušenjstu zidanje gospiske domovine pa je vstajala pred njevimi očmi domovina vseh tistih, ki so jo že zvoni svobode že pričakovali iz stolnega stoletja. In tej domovini je dal Prešeren podobo v »Krstu pri Savici«, ko je izjavil svoje preroške misli:

*»Največ sveta otrokom sliši Slave,
tja bomo našli pot, kjer nje sinovi
si prosti voljo vero in postave!«*

RICHARD OREL:

Pokrajinske in folklorne zanimivosti Rezije

Ko pridejo ljudje ob nedeljah iz cerkve se porazdele po gostilnah in že po prvih kozarčkih se razlega domače petje o »Da lipa moja rožica«, tako se večinoma začenjajo njihove ljubavne pesmi. Potem priljožjo pod isto melodijo drugo besedilo. Dandanes sicer ni več ohranjeno tako lepo in točno izražanje v petju kot je bilo takrat, ko je nabirala pesni Adarewska, to je pred 68 leti. Stari umirajo in odnašajo te zaklade v grob.

Kakor rečeno, na vsako nedeljo, vendar precej pogosto prirejajo domače ples v gostilnah in pri tem plešejo poleg navadnih plesov, tudi njihov narodni ples rezijanko. To je figuriran ples ter spominja po glasbi nekajliko na kolo, dasi je to v koreografskem oziru drugačno.

Plešejo v skupinah po dva plesalca in sicer skakljajoč pripleseta od kratke razdalje eden proti drugemu, toda vštric, ne naravnost eden proti drugemu. Potem ko se oddaljita, si kažeta hrbet in se po dveh 4/4 taktilih obrneta vsak na svojem koncu in se zopet približujeta plešoč skakaje. Pri tem je ves ostali del života v gibanju po taktu. Ob koncu 4. takta je dolga nota (fermata) in takrat udari plesalec z desno nogo, motiv pa se znova prične.

Tako se ponavlja vse skozi. Kadar hočejo končati, napravi goščač »glissando« nad prijemniku in potegne dve široki noti hkrati na debelejših strunah. Goslača (navadno je en sam) spremlja violončelist, ki igra na instrument s samo tremi strunami (G. D. A.). Prvi del motiva drsa goslač po dveh strunah D in A v kvinti, drugi del, ki je v G duru pa na sami G struni. K temu plesu pa imajo še druge motive in pri njem tudi pojede.

Posebno je zanimivo to besedilo: »Ta na Sarte soekala, da uebere vijonjala zes Sarta to na Indrinicu«, kar pomeni: Tam na Sartu (gora levo od Kanina) je sekala, da ivertejo odganjala s Sarta na Indrinico (pobocje Sarta) itd.

Ples »rezjank« se izvaja tako hitro (M.M. 132 do 176) in pogled na to vrvejo, slikovito in pestro po narodnih nošah, ki tekmujejo med seboj, ter po okusu.

Načrtovanje je zanimivo to besedilo: »Ta na Sarte soekala, da uebere vijonjala zes Sarta to na Indrinicu«, kar pomeni: Tam na Sartu (gora levo od Kanina) je sekala, da ivertejo odganjala s Sarta na Indrinico (pobocje Sarta) itd.

Ples »rezjank« se izvaja tako hitro (M.M. 132 do 176) in pogled na to vrvejo, slikovito in pestro po narodnih nošah, ki tekmujejo med seboj, ter po okusu.

Zaljubljenci vidijo v svetu samo sebe, pozabljajo pa, da svet vidi nje.

Ljubezen je slepa, a zakon ima dobre oči.

Iz nežnih ljubezenskih melodij se prevajajo Prešernove pesmi v mogočne narodne akorde in najdejo svoj končni obraz v vseobsegajoči misli najglobljega človekoljubja:

*»Žive naj vsi narodi,
ki hrepene dočakat dan,
da koder sonce hodi,
prepir iz sveta bo pregnan,
da rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!«*

Temu velikemu Prešernu se kljuna danes, ob 155 letnici njegovega rojstva vse kulturni svet. Slovenski narod pa se ga spominja v globoki hvaležnosti in ponosnem spoštovanju, in ga slavi kot slovensko največjega sina.

na sia di lingua italiana, insorti non certo per prevalenti motivi di nazionalismo sloveno, ma per puro e semplice antifascismo e antinazismo.

L'istruttoria in corso ad Udine è quindi solo un episodio di quella vasta operazione reazionaria che va sotto il nome di »processo alla Resistenza«. Ma ammettiamo, per assurdo, che gli sloveni della Val Natisone si siano veramente proposto come obiettivo l'annessione della loro Valle alla Jugoslavia. Quand'anche ciò fosse provato, l'incriminazione dei 57 partigiani non sarebbe per questo meno assurda e artistorica. Se si vogliono deliberatamente ignorare le circostanze e la Storia, e richiamarsi solo alla »lettera« della legge scritta, però non procedere allora, per alto tradimento, anche contro i partigiani, che sono stati fatti prigionieri di guerra, e che sono stati processati e condannati per aver combattuto nella Resistenza, non avendo alcuna responsabilità nei confronti dei partigiani jugoslavi.

In ogni caso, buona parte dei partigiani della Valle del Natisone erano sloveni, non italiani, anche se formalmente sudditi dell'ex Regno d'Italia. Essi sono protetti oggi dall'art. 16 del Trattato di Pace che stabilisce non doversi procedere nei confronti di coloro che in Italia si batterono per gli scopi di guerra degli Alleati. Gli sloveni della Val Natisone avevano tutte le ragioni per credere che tra questi scopi ci fosse anche l'annessione della loro Valle alla patria jugoslava. Come italiani possiamo dissentire da queste aspirazioni, come dissentiamo dall'insensata dichiarazione di Molotov che avrebbe voluto portare il nostro confine orientale al Tagliamento; ciò non toglie che anche questo sia uno degli aspetti giuridici della questione. Ma c'è qualche cosa che supera di gran lunga le fredde parole dei codici, delle leggi e dei trattati: ed è il diritto imprescrittibile delle minoranze etniche alle quali non si può chiedere di amare una patria che non è e non può essere la loro, soprattutto nelle circostanze nelle quali vennero a trovarsi nel 1944-1945 gli sloveni della Val Natisone.

I redattori stipendiati da Coceani non sono invece di questo parere. Essi pensano evidentemente che i confini statali impongano automaticamente il dovere del patriottismo a tutti coloro che per amore o per forza vivono entro quei confini. Per Coceani e compagni è dunque pacifico che gli italiani diventino in virtù del Trattato di Pace cittadini jugoslavi o francesi debbono da quel momento professare l'amore più ardente per le loro nuove patrie... E ne conseguono che il »Messaggero Veneto« non ne abbia tratto tutte le conseguenze proponendo, per esempio, che tutti i profughi della Jugoslavia siano senza ritardo riconsegnati alla loro »legittima patria.«

Il processo ai 57 partigiani del »Briško Beneški Odred« è un processo inopportuno soprattutto se si pensa che in Italia circolano oggi, indisturbati ministri e generali della così detta Repubblica Sociale che aveva consegnato al Reich hitleriano non solo la Venezia Giulia e Bolzano, ma addirittura Trento, Udine e Belluno. Cosa sono le requisizioni operate dai partigiani del »Briško Beneški Odred« e i 10 fascisti da essi fucilati, di fronte agli infiniti crimini contro la Patria italiana consumati dagli uomini della sedicente Repubblica di Salò?

Gli italiani hanno tutto da guadagnare rinunciando a riesumare le tristi vicende del periodo più doloroso della loro storia. Speriamo che qualcuno, a Udine o a Roma, se ne convinca e provveda di conseguenza.

La presenza ricevuta non è valida se non porta nell'apposito spazio il cartellino goffinato numerato.

In ogni caso, buona parte dei partigiani della Valle del Natisone erano sloveni, non italiani, anche se formalmente sudditi dell'ex Regno d'Italia. Essi sono protetti oggi dall'art. 16 del Trattato di Pace che stabilisce non doversi procedere nei confronti di coloro che in Italia si batterono per gli scopi di guerra degli Alleati. Gli sloveni della Val Natisone avevano tutte le ragioni per credere che tra questi scopi ci fosse anche l'annessione della loro Valle alla patria jugoslava. Come italiani possiamo dissentire da queste aspirazioni, come dissentiamo dall'insensata dichiarazione di Molotov che avrebbe voluto portare il nostro confine orientale al Tagliamento; ciò non toglie che anche questo sia uno degli aspetti giuridici della questione. Ma c'è qualche cosa che supera di gran lunga le fredde parole dei codici, delle leggi e dei trattati: ed è il diritto imprescrittibile delle minoranze etniche alle quali non si può chiedere di amare una patria che non è e non può essere la loro, soprattutto nelle circostanze nelle quali vennero a trovarsi nel 1944-1945 gli sloveni della Val Natisone.

I redattori stipendiati da Coceani non sono invece di questo parere. Essi pensano evidentemente che i confini statali impongano automaticamente il dovere del patriottismo a tutti coloro che per amore o per forza vivono entro quei confini. Per Coceani e compagni è dunque pacifico che gli italiani diventino in virtù del Trattato di Pace cittadini jugoslavi o francesi debbono da quel momento professare l'amore più ardente per le loro nuove patrie... E ne conseguono che il »Messaggero Veneto« non ne abbia tratto tutte le conseguenze proponendo, per esempio, che tutti i profughi della Jugoslavia siano senza ritardo riconsegnati alla loro »legittima patria.«

Il processo ai 57 partigiani del »Briško Beneški Odred« è un processo inopportuno soprattutto se si pensa che in Italia circolano oggi, indisturbati ministri e generali della così detta Repubblica Sociale che aveva consegnato al Reich hitleriano non solo la Venezia Giulia e Bolzano, ma addirittura Trento, Udine e Belluno. Cosa sono le requisizioni operate dai partigiani del »Briško Beneški Odred« e i 10 fascisti da essi fucilati, di fronte agli infiniti crimini contro la Patria italiana consumati dagli uomini della sedicente Repubblica di Salò?

Gli italiani hanno tutto da guadagnare rinunciando a riesumare le tristi vicende del periodo più doloroso della loro storia. Speriamo che qualcuno, a Udine o a Roma, se ne convinca e provveda di conseguenza.

Dal giornale torinese »Incontro«.

Kratke vrstice - stare resnice

Dober človek ima srce na jeziku, moder pa jezik na srcu.

Delo je živiljenje zdravega človeka.

Veliki može imajo dolžnosti, majhni pa samo obveznosti.

Filozof je najbolj čaščen in najmanj upoštevan.

Človekova glava je ključ k njegovemu srcu.

Namesto da eno stvar desetkrat bereš, jo rajši enkrat prepiši.

Pod najlepšim kožuhom je lahko najbolj mrzlo srce.

Samo poštenjak se pregreši, če laže.

Lažnivcu je laž resnica.

Lenoba je neumnost telesa, neumnost pa lenoba duha.

Zaljubljeni vidijo v svetu samo sebe,

pozabljajo pa, da svet vidi nje.

Ljubezen je slepa, a zakon ima dobre oči.

Verjezite an pošljite nam tole položnico. S tjem boste pomagali edini žornal, ki je glas naše Slovjenščine

Amministrazione delle Poste e dei Telegrafi

Servizio dei conti correnti postali

Certificato di allibramento

Versamento di L. _____

eseguito da _____

residente in _____

via _____

sul c/c N. 24-7418

intestato a: Matajur - Udine

nell'ufficio dei conti correnti di UDINE

Addi (1) _____ 19

Bollo lineare dell'ufficio accettante

Bollo a data dell'ufficio accettante

Bollo a data dell'ufficio accettante

Bollo a data dell'ufficio accettante

Amministrazione delle Poste e dei Telegrafi

Servizio dei conti correnti postali

Zimska rez sadnega drevja

Usako obrjezovanje rani sadno drevje. Venčpart sadnega drevja razen oreha an fige lahko an hitro ozdravi nastale rane. Narbujo hitro ozdravijo rane, narete u mjesecih maja do avošta. Rane, ki so bile narete setemberja an otuberja, se ozdravijo zlo počasi, medtem ko se rane u mjesecih novembra an april ne zapró.

Rjez u času poljetne rasti slabu djela na drevo. Zatuó je trjeba rjezati mladi ali stari ljes u času zimskega počinka. Brez gledat na tuó, de se pozimi narete rane težku ozdravijo, je zimska rjez zdrjelega lesa dosti buojsa kot poljetna.

Rjez u začetku rasti drevesa djela zlo slabo. Na varhovih vej se u pozni pomladi nabere dosti hrane. Z rezju se odrježe proč uso nabranu hrano an drevo močno oslabi. Posebno oslabi mlado sadno drevje. Zatuó zimsko rjez nardite narbujoj u času zimskega počinka drevesa. Pozna zimska ali zguodnina spomladanska rjez, kar venjika souzi, kar se popije napenja, zadarži začetek rasti za 4 do 10 dni an še več. U vinogradništvu se pozna rjez nuca tam, kjer je nagobarnost spomladanskih mrazov. Zguodnina jesenska rjez pred zimskim mrazom ne pusti, de bi se rane zacelile (zaprlje) an je nagobarno, de zmarzne ljes okuol rane. Tam, kjer je nagobarno, de je huda zima, rježite rajš proti koncu zime. U krajih pa, kjer zima nje huda, obrjezujte dreve u pozni jeseni an cjelo zimo. Zimsko rjez muorate nardit pousod, prej ku drevo počaka parve senje rasti, tuó se pravi dokler drevo spi.

Kulko jajc znesajo kokoši cjelega sveta

Lansko ljeto je znašala svetouna producion jajc 126 milijard kosov, kar je za 5 milijard več kot ljeto poprej. U primerjavi s preduojsko producion jajc se je lani povečala za 53%. Najvenjo producion jajc so imjeli lani ZDA (Združene države Amerike), an sicer 64 milijard. Evropa 37 milijard, Azija 7 milijard, od tjeh Japonska sama 5 milijard, Južna Amerika 7,5 milijarde, Afrika 1,5, Avstralija pa 1 milijardo an 300 milijonu jajc.

ZANAS gospodinje

Hrastovo lubje dobro zdravilo

Ljudje so nimar vjedli, de ima hrastovo lubje u sebi muoč, ki šlo dobro djela prebavilom an karvi. Ce nje bluo kaj u želuodcu al u črevesju u redu, so pili čaj iz hrastovega lubja. Vjedeli so, de ta stisno želuodec an prebavila an ga ozdravi. Cigani pojedo use, celuo po bolezni poginjene živali, ki jih tud izkopajo iz zemlje. Ljudje se čudijo kakuó, de jim tuó nič ne škodi, ker če bi jedli mitajšne reči, bi se višno zastrupili. Pravijo, de so cigani takuo zdravi, ker jedo hrastovo lubje an ta jim rinförča prebavila.

Tud krvavitve, zunanje an notranje, ustavi to lubje. Stisne jim žile. Hrastovo lubje se nuca tud takrat, kar krvavi maternica ob nepravom času an par hemoroidih. Tud par zastrupljenju se nuca to lubje. Na ozebljine, ki se še ne gnojijo, kladajo ljudje impake iz hrastovega lub-

ja, pa tudi na opeklino.

A ne samo lubje, tud želodi (ghiande) imajo svojo urjednost. Kakuó se prašči po njih odebelpo, je zmano usjem, ker imajo u sebi nekatere redilne sostance. Za naša usta pa želod ni dobar, ker je grenkega savorja. A če ga pečete nad ognjem kot kafe izgubi precej grenkobe an ušafa buojsi savor. Taki žgan želod parporočajo, da se djela iz njega kafe. Pravijo, de je tajšna pijača, ki ni nič slabšega savorja kot pravi kafe, zlata urjedna za slabokravne ljudi. Če imajo otroci drisko, tudi muorati piti nimar samo tajšno kafe.

Rauhanje z vinski sodi

Dosti naših kmetu ima slabo vino z voj tega, ki ne znajo pravilno ravnati z vinski sodi. Bud narbujojše vinomu u slabem sodu u kratkem času vederbati. Vinske sode je trjeba nimar daržat u redu, de se obdaržijo zdravi an so nimar parpravjeni za napouiniti z dobrim vino. Pripravo sodu za vino imenujemo ovinjenje.

U dogah novih hrastovih sodu, čeglih je blu ijes dobro stadžonan, so toplive sostance: ljesna farba an čreslovina (tannin). Te je trjeba proč odpraviti, ker drugače jih vino nase potegne. Če bi se ga dalo u tajšne sode bi se sevjeta vederbalo. Velike nove sode je trjeba zatuó oprat z marzlo vodo. Sod napouiniti z vodo do varhá an čes kajšnih 6 do 8 dni umazano vodo proč odlijte. Tuó nardite tarkajkrat, de je voda čista an brez savorja.

Majhne nove sode ovinate z vrelo vodo do sodu. Na usakih 100 litru je potrebno okuol 10 litru vode an pest sode. Vrelo raztopino ulijte u sod an zatakneni sod butajte sem an tja, postavite ga na eno an na drugo dno an potle ga spraznite, kar je voda še gorka. Zavoj sigurnosti med tjem sod večkrat odpravite, de zmanjšate pritisk pare, ker lahko varže ven pilko. De se ljes dobro izpere, nardite to djelo večkrat.

Kar ste umili na te viže sod ga izplaknite še z marzlo vodo. Dobro je, če ga tud zakuhate z navadnim zdravim vodom, de ušafa vinski savor.

Takuó parpravljenih sodu pa usedno ne smijete preca nucat za buojsi vino, ampak od začetka za buj navadna vina, mošt ali sadjavec an še ta pustite u nih le malo časa.

Sod se narbujojš konservá, dokler je pouán dobrega vina. Od dobrega vina ušafa sod dobar vinski savor an tud zdravo vino slabše kualitete postane u dobrem sodu buojsi. U sodih, u katjerih je vino dougo časa, posebno buj kisl, mlado vino, se napravi na dogah sčasoma skorja vinski kamna. Ta je potrjeban u sodu, ker urauná kislino an zapre u dogah jamice, de vino manj evaporá. Vina, ki imajo malo kislino, raztopijo nekaj vin-

Za zdravilo je narbujojše mlado lubje, če je starejše od dveh ljet je preveč.

Narbujojše so mladike. Na pomlad pobrano lubje je več urjedno kot jesensko. Na rježenja u tenke kose an ga posušijo **Barsonetu** an ajarju. Zunaj je to lubje sirov sjetje, notri pa rumenoardeče. Ima grenkega savorja, diši takuo kot strojilo an če se gnugrizne, ulječe usta. U tem lubju je dosti tanina an zatuó diši po strojilo.

Gospodinje bi muorale zatuó imjeti nimar par rokáh hrastovo lubje an želod, posebno u naših krajih, ki ljudje se radi zdravijo z domaćimi medižinami.

Kaduor še ni prekopu praznih nju, na katjere bo pomlad sjan, naj tuó nardi dok ne zmarzne zemja u zgornji plasti.

Več ko se zemja obrača, več nam urača,

pravi stari slovenski pregovor. Nobedno

obračanje zemje s plugom ali lopato pa

tarkaj ne pomaga kakor pru jesensko ali zimsko. Mraz prekopano zemjo pretrese,

zdrobi an zrahljiva cole. Kaduor prekopa

svoje njive že u jeseni ali pred zimo, na

pomlad obdeluje dosti buj lahko kakor

tisti, ki pušča njive čez zimo neprekopane.

S polja poberite u pravem času zadnjo zelenjavu, de ne zmarzne.

Na traunikh Še naprej kopajte an uničujte mah. S kamenitih an zaraščenih traunikou an pašnikou poberite kamanje an posjekajte nepotrebno garmovje.

Delo na polju, vinogradu an sadounjaku

Kaduor Še ni prekopu praznih nju, na katjere bo pomlad sjan, naj tuó nardi dok ne zmarzne zemja u zgornji plasti. Več ko se zemja obrača, več nam urača, pravi stari slovenski pregovor. Nobedno obračanje zemje s plugom ali lopato pa tarkaj ne pomaga kakor pru jesensko ali zimsko. Mraz prekopano zemjo pretrese, zdrobi an zrahljiva cole. Kaduor prekopa svoje njive že u jeseni ali pred zimo, na pomlad obdeluje dosti buj lahko kakor tisti, ki pušča njive čez zimo neprekopane. Posebno je trjeba gledat, de bo ob robu dobro zabutana, položite drugo an takuo napri, dok ni posoda pouma. Potle po krije fuotar s kajšnim žakjem ali s curinjo an namečite nanjo deset do dvajset centimetru ilovce. Tudi ilovco dobro zabitajte, de posoda pokriva žakej. Ne smijete nucat razredčene ilovce, ampak je za tuó narbujojše frišno izkopana, ki je še mokra. Posoda postavite u kljet ali jo zkopajte u zemjo an pokrijte s slamo, de ne bi fuotar zmarznu. Važno je, de kajšna dva tjedna kontrojirate, če ni ilovca kje razpokala, kar je trjeba preca zamazati. Dobro je, de ilovco u začetku večkrat poškropite, de ostane frišna. Gledajte posebno na robe, de ne nastanejo razpoke. Kar se fuotar u sodu dobro usedu an ilovca stardila, jo pokrijte z narjezano slamo. Tuó pa zatuó, de se ilovca preveč ne osuši an razpoka.

U treh do štirih tjednih je vrenje u sodu henjalo an fuotar lahko nucate. Dobro parpavjena silaža diši lepo pomeči kislini, ki se je nardila par vrenju. Če pa posoda ni bla lepo zaprt, se kisanje vederba an fuotar smardi. Buduo je, de nucate več manjših posod, kot eno veliko.

U sadounjaku škopite an mažite drevesa, de uničite škodilice. Ne pozabite na gnoj, ki ga drevje tarkaj nuca. Z debel stargajte mah an lišaj an odzagajte goste varhove.

Parpravite kokošnjake za zimo

Kokošnjak, kjer bo kokoš čez zimo, muorate parpraviti an preredit. Vjedati muorate, de je bla kokoš uso ljestu zunaj na ajarju an če bi jo sadá use naenkrat zaprili u majhan, mokar an temen kot, kjer bi jo uso zimo maltrali karpeli, kokoš ne more biti zdrava an ne more nesti jajc. Zatuó muora biti kokošnjak načret takuo, de bo imjela kokoš u njem zadoš frišnega ajarja, zadoš luči an gorkuote an zadoš prastora za se gibat, tuó je brskanje po pjeski. Kokošnjak naj bo zatuó naret takuo.

Prastor muora biti zadost velik: na 1 kvadratni meter površine lahko ložite samo tri kokoši. Okna muorajo biti obarnjena pruot jugu ali jugovzhodu ali južozapadu. Na 8 kv. m površine kokošnjaka muora biti najmanj en kv. m okna. U kokošnjaku naj bo tudi dobra ventilacija, de pride vanj zadost frišnega ajarja.

Zimski prastor za kokoš pa munra bliži tudi zadost gorak, ker drugače kokoš ne nesejo. Zid kokošnjaka naj bo zadost debu an pruot severu an marzlim vjetrom zavarovan.

Narbujo važno djelo pa je čiščenje kokošnjaka pred zimo. Trjeba je dobro oči-

stite uso notranjščino an use kar je u njem. Use zidove pometite z ostro metlo, če pa so zidovi leseni an so u njem lame, jih poribajte z ostro spacolo. Potle ves kokošnjak pobjelite z japnom. Prazna dobra je tale raztopina: na 10 litru vode dodajte pou kilograma žganega japna, pou kilograma živinske soli an četr kilograma kreolina. Posebno je važno, de zamašite use razpokane, ker se prou tam

Če decembra suha sapa piska, poteti suša vse pritiska.

Zbjerajo parasiti. Dobro muorate očistiti tudi uso opremo z gorko vodo. Tudi u gnejzda ložite frišen nastil, narbujojše je, de daste na dno suho praprot, povarha pa malo drobne slame ali sena.

U hlevu

Ker je tale čas ponavadi deževen, gledejte, de bo ušafala živina nimar zadost stelje. Potrosite po hlevu prah živega japna, ki dobro ulječe umidilitat an je u istem času tudi dobar dižinfetant. Gnoja ne daržite u hlevu. Vjedite, de djebla škodo živini buj smrad ali nečist ajar kot pa hud mraz.

Spazio per la censura del giornale pubblico.	menti a favore di Enti ed Uffici pubblici.
Parte riservata all'Ufficio del controllore delle operazioni.	Zone di censura del controllore delle operazioni.
II Verificatore	di L.

AVVERTENZE

Okisan fuotar ali silaža za zajce

Za zimsko fuotanje je poleg suhega fuotra zlo parporočljivo okisan ali silan fuotar. Fuotar se okisa skoraj 'dnako ku kislo jezé ali rjepo. Okisan fuotar je buj lahko prebavljot kot suh an djela apetit. U njem so tud vitaminji. Okisate lahko use zelene rastline, liste jezé, bjetule, pleveu an tud krompir je dobar. Za kisanje fuotra nucate primeren čebér ali na varhu odprt sod z raunimi dogami. Računa se, de en kubični meter kisanega fuotra vaga 700 do 800 kil. Na usakega zajca pride na dan od 150 do 250 gramu silaže. Iz tega se lahko izračuna, kulko posod za kisanje je potrebno. Kar bi bluo odveč, lahko ponucate za kokoš, če silaža na drobno zrjezana.

Posoda za kisanje muora bit tajšna, de ne propusi ajarja. Za kisanje se nucate samo čisto an frišno zelenjavu. Kladite jo u posodo u plasteh, takuó de je posod 'dnako raztresena. Potle jo dobro zabitajte s kajšno rečjo ali z bosimi nogami. Posebno je trjeba gledat, de bo ob robu dobro zabutana, položite drugo an takuo napri, dok ni posoda pouma. Potle pokrijte fuotar s kajšnim žakjem ali s curinjo an namečite nanjo deset do dvajset centimetru ilovce. Tudi ilovco dobro zabitajte, de posoda pokriva žakej. Ne smijete nucat razredčene ilovce, ampak je za tuó narbujojše frišno izkopana, ki je še mokra. Posoda postavite u kljet ali jo zkopajte u zemjo an pokrijte s slamo, de ne bi fuotar zmarznu. Važno je, de kajšna dva tjedna kontrojirate, če ni ilovca kje razpokala, kar je trjeba preca zamazati. Dobro je, de ilovco u začetku večkrat poškropite, de ostane frišna. Gledajte posebno na robe, de ne nastanejo razpoke. Kar se fuotar u sodu dobro usedu an ilovca stardila, jo pokrijte z narjezano slamo. Tuó pa zatuó, de se ilovca preveč ne osuši an razpoka.

U treh do štirih tjednih je vrenje u sodu henjalo an fuotar lahko nucate. Dobro parpavjena silaža diši lepo pomeči kislini, ki se je nardila par vrenju.

Budujo je, de nucate več manjših posod, kot eno veliko.

Špazio per la censura del giornale pubblico.

Decembra mraz in sneg, Zita dosti prek in prek.

Dež in veter pred božičem, Kopije jamo rad mrličem.

banje, ajar an svetlobo. Zatuó spuščajte tudi pozimi živino na prostu, de se prehodi an de ušafa frišnega ajarja. Gibanje na prostem pomaga predusem razvoj kosti mlade živine an na muskolje. Ker buj globoko dihajo se rinforčajo pluča an zavoj tega se prsi buojs razvijajo. Poverca se tud obtok krvi, živina ima več aperita an buojs šfrutá fuotar. Tudi noge, parkli an kopita se par kravah, ki se tudi pozimi gibljejo na prostem buojs razvijajo kot par tistih, ki so nimar zavojte u hlevu.

Zlo važno pa je gibanje na prostem zavojte krave. Pravijo, de krave, ki se redno gibljejo na prostem, dosti lažje storijo an otrjebojto. Tudi za junce velja isto. Utisli se zgodji, de june preveč odebelaže an tuó zmanjša njegov plemensko muoč. Prevelika debelubošt je na njihovo plemensko muoč. Prevelika debelubošt pa nje paršla zavoj dobre fuotra, ampak zatuó, ker se junca ne zadost gibui. Ce junca plemenjaka spuščate na prostu, ostane dougo časa dobar za pleme an je tudi buj miren.

Pru bi bluo zatuó, de bi usak živinorejec nardiu dvorišče, al pa si zbrui kajšen tak prostor, kamor bi mogu tud pozimi živino usaj za par ur na dan. Naj povjemo tud, de ima živina, ki se giblje na prostem, buj gosto an buj dougo dlako an zatuó ne čuti tarkaj mraza kot sta živina, ki stoji nimar u hlevu.